

תמרון יבשתי בחזית הצפון - משמעויות והשלכות

גיא חזות ועפר שלח | 30 בספטמבר, 2024

עיקרי הדברים: בהנחה שהכרעה צבאית מוחלטת של חיזבאללה ושל "ציר ההתנגדות" אינה אפשרית בטווח המידי, ומתוך הכרה בכך שהישארות ארוכת טווח בשטח לבנון תזיק לצה"ל וללגיטימציה הבינלאומית והפנימית בישראל לשהיה זו, יש לחתור להסדרה מדינית מול ארצות הברית ומדינות העולם ואולי אף מול מדינת לבנון, על בסיס עמדת העוצמה הישראלית הנוכחית, במטרה ליצור תנאים להשבת תושבי הצפון לבתיהם בבטחה. זוהי האופציה המועדפת לישראל.

אם הסדרה זו לא תהיה אפשרית בטווח הקצר והמערכה באש נגד חיזבאללה, שהשיגה הישגים יוצאי דופן עד כה, תאבד מעילותה, תישקל אופציית התמרון הקרקעי אל מול מטרת הלחימה המוצהרת – השבתם של תושבי הצפון בבטחה לבתיהם.

במסמך זה נדונים הישגים אפשריים של תמרון יבשתי בשטח לבנון ומנותחות חלופות להפעלתו. הניתוח ההשוואתי בין החלופות מסוכם בהצגת דרך הפעולה המועדפת: טיהור השטחים השולטים על קו הגבול ליצירת מרחב אבטחה ליושבים הישראליים שמדרום לו, למניעת ירי ישיר מכל סוג ולסיכול אפשרות פשיטה של כוח רדואן עליהם. זאת לטווח זמן מוגבל, ללא יצירת "רצועת ביטחון" קבועה וכדרך להשיב את הביטחון, ובה בעת לייצר לחץ להסדרה שהתנאים ההכרחיים לקבלתה מפורטים גם הם.

בספטמבר 2024, לאחר כשנה של מלחמה שבה החזית העיקרית של ישראל הייתה חזית הדרום, החליטה ממשלת ישראל להעתיק את המאמץ העיקרי של צה"ל לצפון, תוך שהיא מוסיפה למטרות המלחמה, כפי שנקבעו באוקטובר 2023 (מיטוט שלטון חמאס והשמדת יכולתו הצבאית; הסרת איום הטרור מהרצועה; מאמץ מרבי לפתרון סוגיית בני הערובה והגנה על גבולות המדינה ואזרחיה) מטרה נוספת - חזרת תושבי הצפון לבתיהם.

הגישה הישראלית החדשה נועדה לשנות את המשוואה שהתפתחה בצפון, שבמסגרתה חילופי האש בין ישראל לחזבאללה מתקיימים מתחת לסף המלחמה הכוללת, ולפיכך מוגבלים בהיקפם. למרות שצה"ל הצליח טקטית בתוכנית המגננה בצפון מאז ה-8 באוקטובר, ולחיזבאללה נגרמו נפגעים רבים לצד מיעוט נפגעים בצד הישראלי, ברמה האסטרטגית חיזבאללה הצליח ליצור רצועת ביטחון בצפון ישראל ו-80 אלף ישראלים הפכו פליטים בארצם.

מאז קבלת ההחלטה, צה"ל מפעיל בלבנון מאמץ קינטי של מהלומות אש מדויקות על תשתיות חיזבאללה, כולל (על פי פרסומים זרים) שני מבצעים של פיצוץ זימוניות ומכשירי קשר, שפגעו בכ-1,500 פעילים של הארגון, על פי הודאתו שלו. במקביל, פגע חיל האוויר בבכירי חיזבאללה בלב רובע הדאחייה, מעוזו בבירות, וביצע מספר רב של תקיפות נגד מערכי האש תלולת המסלול (תמ"ס) לטווח קצר ובינוני ויכולות אסטרטגיות אחרות של הארגון. שיאה של מתקפה זו היה הפצצת מפקדת הארגון בדאחייה ב-27 בספטמבר, בה נהרג מנהיגו רב ההשפעה, חסן נסראללה. למעשה, כמעט כל הצמרת המבצעית של חיזבאללה חוסלה, ואחוזים ניכרים מיכולותיו נפגעו.

בפעולותיה האחרונות בלבנון, ישראל מביאה לידי ביטוי את יתרונה העצום באיסוף מודיעין מתמשך של שנים, שיצר "בנק מטרות" מרשים, ובאמצעות מהלומות האש של חיל האוויר גורע מחיזבאללה יכולות רבות. המטרה המיידית של הפעולה הייתה לקטוע את הקשר שיצר נסראללה בין הלחימה ברצועת עזה לבין המשך הירי אל ישראל, לנתק בין הזירות ולאפשר, את החזרת תושבי הצפון לבתיהם בבטחה.

יוזכר כי ההחלטה לפנות את תושבי הצפון התקבלה תחת הרושם הקשה של אירועי ה-7 באוקטובר והחשש מפשיטה דומה של כוחות רדואן לתוך שטח ישראל (מה שכונה בחיזבאללה "התכנית לכיבוש הגליל"). אכן, בתוך ימים יצר פיקוד הצפון מערך הגנה מעובה על גבול הצפון, ואולם מנגד, התרוקנות הישובים הישראליים מדרום לגבול אפשרה לחיזבאללה לירות מספרים גדולים של של תמ"ס וטילי נ"ט אל בתים ריקים, ולגרום הרס רב בישובים סמוכי הגדר. שרים שהיו שותפים להחלטה, דוגמת חברי קבינט המלחמה (אז) בני גנץ וגדי איזנקוט, אף הודו לימים שהייתה זו טעות, שאליה נילוה מחיר אסטרטגי קשה ובלתי נסבל.¹

במצב שנוצר, השבת תושבי הצפון לביתם תלויה לא רק בהסרת איום הפשיטה על היישובים, אלא גם בנטרול האיום של אש שטוחת מסלול ורקטות עתירות משקל (רע"מ) וקצרות טווח על היישובים. יתר על כן, היא דורשת גם את חידוש האמון ותחושת הביטחון של התושבים, לאחר שנה של סבל ותסכול, אם יתאפשר להם לקבל החלטה להחזיר את משפחותיהם אל סמוך לקו הגבול.

בעת הנוכחית, יש לחתור להסדרה מדינית, שתביא להפסקת האש בצפון ועשויה להיקשר גם לעסקה לשחרור החטופים שבידי חמאס ולשינוי המצב ברצועת עזה. אם תהיה הסדרה כזו, ברור שישראל תעמוד על הרחקת כוחות חיזבאללה אל מעבר לטווח האפקטיבי לפשיטה או לירי נ"ט ורע"מ על יישובי הצפון.

אם תגובש הסדרה כזו, אזי המערכה בצפון תהיה בבחינת הישג אופרטיבי מרשים, שכן חלק משמעותי מן המציאות המאיימת ב-6 באוקטובר – חיזבאללה פרוש סמוך לגדר, כוחות רדואן

¹ טל שלו, "גנץ: פינוי תושבי הצפון בתחילת המלחמה – טעות", וואלה, 9.9.24

במרחק זינוק מפשיטה רבתי לתוך שטח ישראל, ומערך רקטי וטילי המאיים באופן חסר תקדים על כלל שטח ישראל – יישחק עד מאוד. וזאת בכוח מערכה קצרה ועוצמתית, מבוססת מודיעין מעולה וחשאית, שנבנתה במשך זמן רב ובה באו לידי ביטוי יכולות ביצוע של חיל האוויר.

לפעולה שכזו, שהיא מימוש של תפיסת הביטחון הישראלית הקלאסית הדוגלת ביוזמה ותחבולה, העברת המלחמה לשטח האויב והשגת ניצחון אופרטיבי חד-משמעי בזמן קצר, תהיה השפעה מרחיקת לכת על חידוש ההרתעה הישראלית, לא אל מול חיזבאללה המוחלש בלבד, אלא גם מול "ציר ההתנגדות" שבהובלת איראן כולו.

ואולם קיימת אפשרות מוחשית שהסדרה כזו לא תהיה, בשל חוסר רצונם של מי מהצדדים המעורבים. המערכה באש עלולה לאבד מעילותה עם מיצוי המטרות המשמעותיות, כפי שהיה בעבר, תהיה קרובה למיצוי תועלתה, ואילו חיזבאללה מצדו, במנהיגות חדשה וחסרת ניסיון ומתוך לחץ הישרדותי לא להכיר בתבוסה אופרטיבית ולאבד את שאריות מעמדו כ"מגן לבנון" וכארגון שזכה להצלחות רבות נגד ישראל, צפוי להתעקש ולהמשיך לירות לתוך שטח ישראל כל עוד נמשכת הלחימה ברצועת עזה.

ההצלחה האופרטיבית ותגובותיו המרוסנות-יחסית של חיזבאללה (עד לכתיבת מסמך זה), עשויים להגביר את התיאבון הישראלי לנצל את ההישגים עד כה כדי להעמיק את הפגיעה ב"ציר ההתנגדות" כולו ואף לשבור את מפרקתו. יש לבחון רצון זה, ובה בעת חשוב להזכיר: ההיסטוריה הביטחונית הישראלית רצופה הצלחות מבצעיות שיצרו תחושה של "עוד", וגם במקרי קושי לעצור בזמן ולנסות לממש את ההישג באמצעים מדיניים על מנת להגיע למצב משופר לאורך זמן. כך היה לאחר מלחמת ששת הימים, לאחר גירוש יאסר ערפאת ואנשי אש"פ מלבנון בספטמבר 1982, ובממדים קטנים בהרבה - אחרי מבצע "משקל סגולי" במלחמת לבנון השנייה.

אין גם לשכוח כי המערכה היא נגד "ציר ההתנגדות" כולו, ומטרתה האסטרטגית היא יצירת משקל-נגד רב עוצמה, בתמיכה פעילה של ארצות הברית, נגד "הציר" ואיראן במרכזו. הפעולה בלבנון אינה מנותקת ממה שישראל עושה ותעשה ברצועת עזה ומהמאמץ הכולל לנצל הצלחות אופרטיביות כדי להחליש ולרסן את "הציר" לזמן רב ככל האפשר.

בהנחה שהכרעה צבאית מוחלטת של חיזבאללה ושל "ציר ההתנגדות" אינה אפשרית בטווח המיידי (כפי שינותח בחלופה 1 להלן), ומתוך הכרה בכך שהישארות ארוכת טווח בשטח לבנון תזיק לצה"ל וללגיטימציה הבינלאומית והפנימית בישראל להישארות זו (ראו ניתוח חלופה 2), יש לחתור להסדרה מדינית מול ארצות הברית ומדינות העולם ואולי אף מול מדינת לבנון, על בסיס עמדת העוצמה הישראלית הנוכחית. זוהי האופציה המועדפת לישראל. מסמך זה עוסק בחלופות למהלך יבשתי במקרה שמצב זה לא יהיה בר השגה בתנאים העדיפים לישראל ובכוח מהלכי האש בלבד, והוא מסוכם בהמלצה על אחת מהן (חלופה 4) כדרך הפעולה המועדפת.

תנאים הכרחיים לכל הסדר

על מנת להשיב ביטחון לתושבי הצפון, חובה על ישראל לוודא כי בכל מצב – באמצעות הסדרה או בפעולת צה"ל – יתקיימו התנאים הבאים:

- א. תשתית התקיפה, ההתקרבות ואמצעי הלחימה של חיזבאללה במרחב האבטחה – טווח כינון ישיר אל הישובים וסמוך לגדר הגבול – תושמד, על ידי צה"ל או בפקוח ישראלי, בתוך שבועות ספורים.
- ב. הנוכחות הבינלאומית מעבר לגבול תעובה בכוחות של מדינות הערבות להסדר.
- ג. יישמר לישראל חופש פעולה למניעת התחמשות מחדש של חיזבאללה ביכולות שנפגעו וזחילה של הארגון חזרה אל סמוך לגבול, כפי שקרה לאחר מלחמת לבנון השנייה ובניגוד להחלטה 1701 של מועצת הביטחון.

החלופות לתמרון יבשתי

מפורטות על פי היקפן, מהנרחבת למצומצמת (יחסית), בהיבטי ההישג הנדרש:

1. הכרעה צבאית של חיזבאללה בלבנון באמצעות כיבוש רוב מדינת לבנון והשמדת התשתיות ופעילי חיזבאללה (בדומה למה שביצע צה"ל ברצועת עזה).
2. כיבוש השטח והקמת רצועת ביטחון בדרום לבנון, בדומה לרצועת הביטחון שכוננה בשנות ה-80 וה-90 במאה הקודמת.
3. רצף פשיטות יבשתיות על מתחמי חיזבאללה בדרום לבנון לגריעת יכולות מהארגון והרתעתו.
4. כיבוש השטחים השולטים על קו הגבול, יצירת מרחב אבטחה על הישובים הישראליים שמדרום לגבול, מניעת ירי ישיר מכל סוג וסיכול אפשרות הפשיטה של רדואן עליהם.
5. חישוף קו המגע מיכולות הפשיטה של רדואן בו (בדומה לאופציה 4, אך על שטח קטן יותר, ובניגוד לאופציה 4, ללא הישארות כוחות צה"ל לאחר סיום המשימה ועד להשגת הסדרה מדינית).

שלושת הפרמטרים לניתוח החלופות

1. השגת מטרת המלחמה בצפון – הפעלת התמרון היבשתי כמנוף לחץ על ארגון חיזבאללה להכרעתו הצבאית או להשגת הסכם 1701 משופר ובר קיימא, הדוחק את הארגון מצפון לליטאני ומסיר את איום הירי הישיר והפשיטה על יישובי הצפון.

2. היתכנות לביצוע החלופה- כ"א וסד"כ, אמל"ח (חימושים, חלפים, פלטפורמות), לגיטימציה פנימית ישראלית ובינלאומית.
3. היכולת לבצע את החלופה לאורך זמן.

הנחות העבודה לחלופות הקיימות להפעלת הכוח היבשתי של צה"ל

1. צה"ל מצוי במלחמה כשנה. כוחות היבשה צברו ניסיון מבצעי רב ברצועת עזה וגם בהגנה בצפון.
2. יישובי הצפון ריקים מתושבים, צה"ל ערוך ופרוס בהגנה בסד"כ של שלוש אוגדות ואזור דרום לבנון ריק כמעט מפעילי חיזבאללה עקב חשש מפגיעה - שלוש עובדות האמורות להקל על צה"ל את המעבר מהגנה להתקפה.
3. פיקוד הצפון סיים נוהל קרב ארוך לתמרון יבשתי בלבנון ויש לו תוכנית סדורה.
4. יחידות היבשה עברו בחודשים האחרונים אימונים מקיפים לתמרון בלבנון.
5. לכוחות היבשה מגבלות רבות - כוח האדם בסדיר ובמילואים שחוק לאחר שנת מלחמה, הסד"כ היבשתי של צה"ל מוגבל בהיקפו, מלאי התחמושת והחלפים מוגבל וסובל מפערים רבים (גם נוכח אמברגו חלקי שהוטל על ישראל, העלול להחריף ככל שתאבד הלגיטימציה הנוכחית לפעולותיה בלבנון).
6. הלגיטימציה הפנימית בקרב החברה הישראלית למהלך יבשתי בצפון, לאחר שנה של מלחמת התשה, היא גבוהה. ועם זאת, היכולת לספוג אבדות רבות מוגבלת, לאחר שנה של מלחמה ולמעלה מ-1,500 הרוגים - מה גם שהלחימה בעצימות גבוהה בלבנון תיווסף להמשך הלחימה בעזה ולמלחמה המתעצמת בטרור ביהודה ושומרון.
7. הלגיטימציה הבינלאומית לכיבוש טריטוריה בלבנון לאורך זמן, לגרימת הרס ולהרג אזרחים בלבנון כתוצאה ממהלך יבשתי ישראלי, בנוסף להמשך ההפצצות בכל רחבי לבנון, מוגבלת מאוד ביחס למלחמה ברצועת עזה. להבדיל מהרצועה, יש למדינות רבות שתמיכתן חיונית לישראל, ובראשן ארצות הברית וצרפת, אינטרס מובהק בשימור המשטר בלבנון, בצמצום הפגיעה באוכלוסייתה ובמניעת כאוס במדינה מעורערת עד היסוד. כל זאת תקף במיוחד לנוכח הבחירות הקרבות לנשיאות ארצות הברית ומערכת היחסים המתוחה ממילא בין הממשל היוצא (שימשיך לכהן עד ינואר 2025) לבין ממשלת ישראל הנוכחית.
8. תושבי הצפון לא יחזרו לביתם בהינתן כל חלופה שלא תסיר את איום הירי הישיר על הישובים ואת איום הפשיטה, ואם לא תהיה להם תחושת ביטחון ביכולת צה"ל להגן עליהם מאיומים אלה לאורך זמן. הסדרה מדינית תיתקל בחוסר אמון, שתהיה לו הצדקה לאור ניסיון העבר

מסקנות מהנחות העבודה

1. בניגוד לרצועת עזה מול חמאס, אין לצה"ל יכולות להכריע צבאית את ארגון חיזבאללה על ידי כיבוש שטח נרחב בלבנון (בואכה ביירות לפחות), והישארות בו לאורך זמן - מצב שישחק עד תום גם את הלגיטימציה הבינלאומית לפעולה ועם הזמן יפגע גם בלגיטימציה הפנימית, כפי שאירע במלחמת לבנון הראשונה ולאחריה.
2. בכל חלופה, מלבד הכרעה צבאית של חיזבאללה, לא יינתן מענה מלא לאיום הכטב"ם והתמ"ס לעבר העורף הישראלי. הקטנת איומים אלה תתבצע במקביל למהלך יבשתי על ידי המשך מהלומות האש, אך לא תביא להסרתם.

ההישג הנדרש מהתמרון הוא לפיכך הסרה ברורה - שתחדש את אמון התושבים בכך שהם יכולים לחזור בבטחה לבתיהם - של שני איומים: איום הפשיטה הקרקעית של חיזבאללה ואיום האש "הקרובה" - שטוחת מסלול, טילי נ"ט ורע"מ.

ניתוח החלופות

חלופה 1 - הכרעה צבאית

בחלופה זו, צה"ל יידרש לכבוש את מדינת לבנון בדומה לתוכנית "אורנים גדול" במלחמת לבנון הראשונה, ולטהר את שטחה מתשתיות ופעילים של חיזבאללה. מכיוון שחיזבאללה פרוש בכל שטח לבנון, ויש לו שני מוקדים מרוחקים עשרות קילומטרים מהגבול - בביירות ובבקעת הלבנון - יידרשו כיבוש שטח נרחב, עד פאתי ביירות לפחות, והחזקתו לאורך זמן.

בכל הקשור להשגת מטרת המלחמה בצפון, תוכנית זו תהיה האפקטיבית ביותר. ישראל תסיר את האיום האסטרטגי והטקטי של זרוע התמרון האיראני החזקה ביותר, תשקם את ההרתעה שנפגעה ב-7 באוקטובר ותושבי הצפון יוכלו לחזור לבתיהם ללא חשש.

מנגד, לחלופה זו אין היתכנות מבחינת כ"א והסד"כ של צה"ל בסדיר ובמילואים. במלחמת לבנון הראשונה נכנס צה"ל ללבנון בכוח של שמונה אוגדות; ההקבלה ההיסטורית אינה מדויקת, כמובן, אך מעניקה פרופורציה לסדר הכוח הנדרש. הפעם יידרש צה"ל לבצע את המשימה בעודו מחזיק סדרי כוחות גדולים ברצועת עזה (שתי אוגדות לפחות) וביהודה ושומרון (במאס 2024 הוחזקו שם 23 גדודים). מערכי הסדיר והמילואים ייכנסו לתמרון לאחר שנת לחימה, שבה נפלו למעלה מ-700 לוחמים, ואלפים נפצעו באופן המונע מהם לחזור לשירות. אנשי המילואים שייקראו ללחימה שירתו כבר חודשים רבים החודשים האחרונים של 2023 וב-2024 עד כה, ואם כי אין להטיל ספק במוטיבציה שלהם לנוכח חיוניות המשימה, ספק רב אם יהיה ביכולתם להתמיד בה לאורך זמן (כפי שקרה גם ב-1983).

בנוסף, לצה"ל אין די אמצעי לחימה (פלטרומות, חלפים, תחמושת) לנהל מלחמה שכזאת. הלגיטימציה הבינלאומית לה תהיה אפסית, ובכלל זאת אפשרות שהממשל האמריקאי הנוכחי,

שכבר מעכב אספקת פצצות כבדות וקיטים לדיוק החימושים לישראל, יחריף עוד את הלחץ בתחום זה. גם פנימית, תהיה לגיטימציה למהלך הכרעה שכזה בתחילתו, אבל ככל שיחלוף הזמן, ירבו האבדות ותיווצר תחושת דשדוש - גם זו תלך ותתפוגג כפי שקרה במלחמת לבנון הראשונה.

לפיכך, אין אלא להסיק שלישאל ולצה"ל אין אפשרות של ממש לבצע חלופה זו, ויש להסירה מן הפרק.

חלופה 2 - כיבוש השטח והקמת רצועת ביטחון בדרום לבנון

לחלופה זו שני שלבים - הראשון הוא כיבוש השטח: עומק הרצועה שתיכבש ייקבע על ידי שיקולים טקטיים ואופרטיביים, אך המינימום הנדרש הוא שליטה בקו שלו קשר עין ישיר ליישובי הצפון, או שיש בו אפשרות לירי נ"ט ורע"מ לעברם - וטיהור מתשתיות וממחבלי חיזבאללה.

השלב השני הוא הקמת רצועת ביטחון בדומה לשטח שישראל החזיקה בלבנון בשנות ה-90. וכאן יש לזכור שני הבדלים משמעותיים בין אז ועתה, שהמונח "רצועת ביטחון" עלול להטעות ביחס אליהם:

רוב הסד"כ ב"רצועת הביטחון" בשנים 1985 – 2000 היה של אנשי צד"ל, עם נוכחות מוגבלת יחסית של לוחמי צה"ל. בעת הנוכחית אין צד"ל, המשימה תהיה כולה של צה"ל ולצורך החזקת השטח לטווח הבינוני והארוך יידרש סדר כוחות ניכר (אוגדתי לפחות), במקביל לעיבוי קו ההגנה על הגבול הבינלאומי ולצרכים בחזיתות אחרות.

חשוב מזה, חיזבאללה לחם באותן שנים נגד צד"ל וצה"ל ברצועת הביטחון עצמה, ולא בחן את אפקטיביות הרצועה ביחס לחדירה ליישובי הגליל. הפעם, מטרתו העיקרית של הארגון תהיה לחזור לפשיטה, אפילו מוגבלת בהיקפה, ליישוב בצפון, כדי לקעקע את תחושת ההישג בישראל, להכריח אותה להשקיע עוד כוחות ברצועת הביטחון, לשקוע ב"בוץ הלבנוני" ולהבריח את התושבים חזרה מחוץ לבתים שאליהם חזרו. ספק גדול אם יהיה בכוחם של הכוחות בתוך רצועת הביטחון למנוע לחלוטין אפשרות זו.

לכן, למרות שחלופה זו תחזיר את תושבי הצפון לביתם (הגם שגם היא לא תיתן מענה לאיום התמ"ס והכטב"ם מעומק לבנון), היא לא ישימה.

כמו כן, יש להסיר מן הדיון את הרעיונות המושמעים בדבר הקמת התיישבות ישראלית בשטח דרום לבנון. מהלך שכזה יהיה הרסני עבור ישראל ויקרב מאד את הידרדרותה למעמד של "מדינה מצורעת". לפיכך, אין לו היתכנות או אף היגיון פנימי, ואין לדון בו כלל.

חלופה 3 - רצף פשיטות יבשתיות

על פי חלופה זו, צה"ל יבצע סדרת פשיטות על מתחמים של חיזבאללה במרחב שמדרום לליטאני על מנת להשמיד תשתיות ופעילים, ולאחר פעולה ממוקדת ייסוג חזרה לישראל.

פשיטות אלה עשויות להיות גם בסדרי כוחות גדולים יחסית - דוגמת מבצע "קלחת 4 מורחבת" בספטמבר 1972, שבו נטלו חלק שתי חטיבות חי"ר (גולני והצנחנים), חטיבת שריון ("ברק") וכוחות הנדסה וארטילריה - אך בכל מקרה כוחות אלה לא יישארו בשטח אלא ישלימו את משימתם וייצאו ממנו.

חלופה זו נמנעת מהנזק ארוך הטווח ללגיטימציה ומשחיקת הכוח הגלומים בחלופות הקודמות, אך גם לה יש מגבלות. לפשיטה, כפי שצה"ל חווה ברצועת עזה, הישג מוגבל שכן לאחר נסיגת הכוחות האויב משקם במרחב את תשתיותיו. ספק גם אם יהיה בפשיטות כדי להחזיר לתושבי הצפון את תחושת הביטחון הנדרשת לשיבה לבתיהם. חיזבאללה יגיב ודאי בירי, שכשלעצמו יחדש את הדרישה למהלכים בהיקף גדול יותר.

לכן, למרות שלחלופה זו היתכנות במובנים של כ"א, סד"כ, אמל"ח ולגיטימציה, גם היא לא תשיג את ההישג הנדרש.

חלופה 4 - כיבוש השטחים השולטים על הגבול ויצירת מרחב אבטחה

צה"ל כינה בעבר את תוכנית כיבוש השטחים השולטים על הגבול בשם "ישיבות נכונות". על פי תוכנית זו, צה"ל יכבוש את השטחים השולטים מצפון לגבול הבינלאומי ("ישיבות נכונות" מורחבת, מאחר שהיכולות של חיזבאללה כיום דורשות כיבוש שטח נרחב יותר מזה שתוכנן באוגדת הגליל טרם מלחמת לבנון השנייה), ישמיד במרחב את תשתיות חיזבאללה ואנשיו ויפעל בשטח כמרחב אבטחה למרחב ההחזקה בהגנה - המרחב שבו פרוסים הישובים הישראליים. תוכנית זו תפתור לצה"ל את התורפה הגדולה ביותר שלו בהגנה על יישובי הצפון - היעדר עומק בהגנה נוכח מיקום הישובים על קו הגבול. הפרמטרים לרוחב הרצועה שתיכבש פורטו בסעיף הקודם.

חלופה זו תסיר את איום הפשיטה והירי הישיר על הישובים הישראליים, ולמרות שלא תסיר את איום התמ"ס והכטב"ם, היא תאפשר את חזרתם של התושבים לביתם. אם היא תשלב איום מעשי להרס הכפרים השיעים במרחב (19 כפרים) ואיום בר קיימא שהם לא ישוקמו, יתכן שתשמש מנוף לחץ על חיזבאללה להגיע להסדרה.

לחלופה זו היתכנות מבחינת הפעלת הסד"כ לאורך זמן מוגבל, האמל"ח והלגיטימציה הפנימית והבינלאומית, אם כי זו תתפוגג אם תהיה תחושה שישראל מתכוונת להישאר בשטח לאורך זמן. מכל הסיבות האלה, יש לחתור למהלך מדיני, שיביא להסדרה שתכונה "1701 משופר": דחיקת פעילי חיזבאללה ותשתיותיו צפונה לליטאני, הכנסת כוח בינלאומי חזק, דוגמת כוחות אמריקאים וצרפתים למרחב, והפסקת המלחמה בצפון.

אם המהלך המדיני לא יצלח, יש להיזהר מיצירה לא מכוונת של "רצועת ביטחון" על כל חסרונותיה, ולהיערך לנוכחות נכונה בשטח - מינימום מטרות לפעולות גרילה ואש מנגד של חיזבאללה, ומדיניות אש ופעולה מרחיבות כדי למנוע הקמה מחדש של

תשתיות מאיימות. בניגוד לשנים שלפני המלחמה, על מדיניות זו להיות נחושה ועקבית, כדי למנוע את תופעת "הזחילה אל הגבול" וההתעצמות חסרת התקדים של חיזבאללה בעשור וחצי האחרונים.

חלופה 5 - חישוף קו הגבול

על פי חלופה זו, צה"ל יפעל מהעבר השני של קו הגבול, על מנת להשמיד תשתיות רדואן הנמצאות בשטחים סבוכים סמוכי גבול. היא לא תסיר את איום הירי הישיר של חיזבאללה. **לכן, גם אם היא ישימה מבחינת צה"ל וממשלת ישראל, חלופה זו אינה רלוונטית.**

סיכום והמלצות

המציאות שהתפתחה בצפון בשנת המלחמה האחרונה הביאה לכישלון אסטרטגי חסר תקדים בתולדות ישראל, למרות ההצלחות הטקטיות של פיקוד צפון בקרב ההגנה. ישראל איבדה חבל ארץ שלם, שתושביו הפכו לפליטים בארצם. על מנת לשנות את המציאות הקשה הוסיפה ישראל מטרת מלחמה חדשה לחמש מטרות המלחמה המקוריות - החזרת תושבי הצפון בחזרה לביתם, ובביטחה.

על מנת לממש מטרה זו שינתה ישראל את המשוואות הקיימות מול ארגון החיזבאללה, בהוצאה לפועל של תוכנית המהלומות. עם זאת, יתכן כי גם מהלומות האש לא יגרמו לחיזבאללה להפסיק את מלחמת ההתשה והתנאי להפסיקה הוא עצירת המלחמה ברצועת עזה.

ישראל נדרשת להתכונן לנקודת הזמן בה האש תהיה פחות אפקטיבית ואז לעבור לתמרון קרקעי במקביל להמשך הפעלת האש. לתמרון היבשתי יש שש חלופות. חלקן ישימות וחלקן לא, חלקן אפשר ששינוי את המטרה וחלקן לא. בהקשר לכל חלופה, ישראל משלמת את מחיר צמצום והזנחת צבא היבשה שלה לאורך שנים, בנוסף לכך שברצועת עזה מתנהלת מלחמה ארוכה, ללא התחשבות במשאבים - זמן, אדם ואמל"ח.

החלופה הטובה ביותר, שיתכן שתביא לשינוי המציאות האסטרטגית בצפון, תרתיע את חיזבאללה והיא גם ישימה, היא יצירת רצועת אבטחה מצפון לגבול והשמדת תשתיות חיזבאללה ופעיליו. תוכנית זו תסיר את איום הפשיטה של רדואן, לצד הסרת איום הירי הישיר על הישובים הישראליים. בהתאם, תושבי הצפון יחזרו לבתיהם, למרות החיסרון בתוכנית - היעדר יכולת להסיר כליל את איום הכטב"ם והתמ"ס.

יודגש כי כדי להשיג לגיטימציה בינלאומית למהלך זה ולמנוע את שחיקת צה"ל וההתגלגלות הלא מתכוננת ל"רצועת ביטחון" לאורך זמן, יש ללוות את המאמץ הצבאי בחתירה להסדרה מדינית שתשלים אותו, אשר תשנה את המצב בדרום לבנון מעיקרו יחסית ל-8 באוקטובר, ותאפשר את חזרת תושבי הצפון לבתיהם. הסדרה

שכזו, בתנאים אמינים ובהיערכות נכונה ל"יום שאחרי", עשויה אף לייתר את הצורך במהלך קרקעי, אלא שהזמן להשגתה בלי אותו מהלך הוא מוגבל ביותר.

בכל הסדרה שכזו יש לעמוד על התנאים שפורטו למעלה: השמדה בפיקוח ישראלי של תשתיות חיזבאללה הסמוכות לגבול; עיבוי הנוכחות הבינלאומית בכוחות של המדיניות המחויבות להסדר; וחופש פעולה לישראל למניעת "זליגה" של חיזבאללה אל עמדותיו הקדמיות, תוך מדיניות אש ופעולה אגרסיבית למניעת זליגה זו.

בכל מקרה, לאחר ייצוב המצב והחזרה להיערכות הגנתית, יש ליישם בנחישות מדיניות פעולה ברורה, שתמנע זליגה הדרגתית של חיזבאללה דרומה ואת חידוש האיום ואובדן ההרתעה המחודשת.

